

УДК ????????????????

Юлія Гвоздецька

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА З ОСНОВ ТЕХНОЛОГІЙ ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ

У статті розкрито важливість ролі використання інноваційних технологій в процесі професійно-практичної підготовки майбутнього викладача з основ технологій харчових виробництв. Визначено протиріччя, які існують у професійній освіті при підготовці інженерно-педагогічних кадрів. Ці суперечності на нашу думку, можна подолати шляхом запровадження у навчальний процес професійно-практичної підготовки викладачів з основ технологій харчових виробництв проектної технології та технології методу кейсів.

Ключові слова: інновація, інноваційна технологія, метод кейсів, проектна технологія, проект, викладач з основ технологій харчових виробництв, професійно-практична підготовка.

В статье раскрыто важность роли использования инновационных технологий в процессе профессионально-практической подготовки будущего преподавателя по основам технологий пищевых производств. Определены противоречия, которые существуют в профессиональном образовании при подготовке инженерно-педагогических кадров. Эти противоречия по нашему мнению, можно преодолеть путем внедрения в учебный процесс профессионально-практической подготовки преподавателей по основам технологий пищевых производств проектной технологии и технологии метода кейсов.

Ключевые слова: инновация, инновационная технология, метод кейсов, проектная технология, проект, преподаватель по основам технологий пищевых производств, профессионально-практическая подготовка.

The article deals with the role of the use of innovative technologies in the vocational and practical training of the future teacher of technology-based food production. Determined contradictions that exist in professional education in the preparation of engineering teachers. These contradictions in our opinion, can be overcome by introducing in the educational process of vocational and practical training of teachers on the basics of food production technology design technology and method of cases. Urgency method use cases and design technologies to professional and practical training of future teachers of technology-based food production caused by its major tasks that lie in the future teacher to teach independently acquire knowledge and apply them to meet new

cognitive and practical problems; promote the development of communication skills; expand the circle of friends; instill the ability to use research methods, collect and analyze information, to put forward a hypothesis, draw conclusions.

Key words: *innovation, innovative technology, a method of case studies, design technology, design, technology teacher on the basics of food production, vocational and practical training.*

Одним із стратегічних завдань вищої освіти, згідно з Програмою розвитку освіти в Україні на XXI століття, є досягнення якісно нового рівня мобільності та професійно-практичної підготовки фахівців. Адже оптимальним засобом соціальної та економічної адаптації людини до життєдіяльності в умовах ринкової економіки є її професійна підготовка як конкурентоспроможного працівника. Специфіка контингенту молоді у сучасних умовах, якій доводиться починати трудове життя, висуває особливі вимоги і до процесу її навчання. Ця обставина зумовлює постановку питання щодо впровадження у процес навчання інноваційних педагогічних технологій. Сьогодні перед вищою школою стоїть завдання створити умови для підготовки інноваційно орієнтованих фахівців, які були б здатні забезпечити у перспективі прискорений розвиток високотехнологічних галузей з високим експортним потенціалом.

У сучасних умовах підготовки фахівців, упровадження нових освітніх стандартів та компетентнісного підходу у професійній освіті постає питання про вибір технологій навчання, спрямованих на формування фахової компетентності майбутніх викладачів з основ технологій харчових виробництв. Ці технології мають сприяти активізації пізнавальної діяльності студентів, бути зорієнтованими на практику, на формування вміння працювати в команді, аналізувати ситуацію, самостійно приймати рішення, а це можливо шляхом запровадження у професійно-практичну підготовку викладачів з основ технологій харчових виробництв інноваційних технологій навчання.

Використання інноваційних технологій у навчальному процесі вищої школи є предметом досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених. Проблемам інноваційної діяльності в освітній сфері було присвячені праці вчених О. Арламова, Н. Артикуца, І. Бега, М. Бургін, Л. Ващенко, Г. Герасимова, Л. Даниленко, І. Дичківська, Н. Дубової, В. Журавльова, Л. Ілюхіна, О. Коберника, А. Ніколса, М. Поташника, О. Попова, Л. Подимова, А. Прігожина, В. Сластьоніна, А. Хуторський, Н. Юсуфбекова та ін. Питаннями професійної підготовки майбутніх фахівців займалися В. Биков, Р. Гуревич, М. Жалдак, І. Каньковський, О. Коваленко, А. Мелецінек, А. Сейтешев та ін. Проблемам підготовки інженерно-педагогічних кадрів присвячені роботи С. Артюха, С. Батишева, Н. Брюханової, Г. Зборовського, Е. Зеєра, Р. Карпової, О. Коваленко, П. Лузана, Н. Ничкало, А. Пастухова, О. Романовського, В. Сидоренка, О. Щербак та ін.

Праці названих вище авторів сприяли накопиченню і систематизації

знань, узагальненню досвіду підготовки студентів. Проте в них недостатньо висвітлено використання інноваційних технологій у процесі професійно-практичної підготовки майбутніх викладачів з основ технологій харчових виробництв.

Мета статті – розкрити важливість ролі інноваційних технологій у процесі професійно-практичної підготовки майбутнього викладача з основ технологій харчових виробництв.

Інновації (італ. *innovations* – новизна, нововведення) – нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства. Інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно нового стану. Слово «інновація» має багатомірне значення, оскільки складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації [3, с. 338–340]. Отже, інновація освіти – цілеспрямований процес часткових змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог [1, с. 403].

Інноваційну технологію слід розглянути як комплекс, що складається з подання планових результатів навчання, критеріїв вибору оптимальних людей для конкретних умов [2].

Інновації у вищій школі передбачають: 1) організацію науково-дослідницьких та навчально-методичних робіт з проблем професійної освіти; 2) вивчення, узагальнення та поширення кращого вітчизняного, європейського та світового досвіду в цій сфері; 3) організацію і проведення конференцій, семінарів, круглих столів, тренінгових курсів з інноваційних методик викладання гуманітарних дисциплін у непрофільному ВНЗ.

Провідна роль у підготовці майбутнього викладача з основ технологій харчових виробництв належить теоретичним знанням, це зумовлено відсутністю можливості постійного оновлення матеріально-технічної бази у навчальних закладах України, які здійснюють підготовку інженерно-педагогічних кадрів для професійно-технічних навчальних закладів харчового профілю. Це веде до зростання теоретичної складової у навчальному процесі, в той же час – і до відриву теорії від практики. Таким чином виникають протиріччя, які тривалий час існують у системі професійної освіти [5, с. 356–357]:

- між абстрактним предметом навчальної діяльності (тексти, знакові системи) і реальним предметом майбутньої професійної діяльності, де знання дані в контексті виробничих процесів і ситуацій;
- між системним використанням знань у професійній діяльності й розподілом їх по різних навчальних дисциплінах і кафедрах;
- між залученням до процесів підготовки особистості фахівця творчого мислення й соціальної активності та опорою в традиційному

навчанні на процеси пам'яті, уваги, сприйняття, моторики;

– між пасивною роллю студента в навчанні та ініціативною позицією фахівця в трудовій діяльності, коли йому необхідно приймати рішення і нести відповідальність за них;

– між орієнтацією навчальної діяльності студента на минулий соціальний досвід й використання набутих знань в якості засобу майбутньої діяльності.

Ці суперечності на нашу думку, можна подолати шляхом запровадження у навчальний процес професійно-практичної підготовки викладачів з основ технологій харчових виробництв проектної технології та технології методу кейсів.

Актуальність використання методу кейсів та проектної технології у професійно-практичній підготовці майбутніх викладачів із основ технологій харчових виробництв зумовлена її основними завданнями, які полягають у тому, щоб навчити майбутнього викладача самостійно здобувати знання та застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань; сприяти розвитку комунікативних здібностей; розширити коло спілкування; прищепити вміння користуватися дослідницькими прийомами: збирати та аналізувати інформацію, висувати гіпотези, робити висновки.

Для ефективного застосування методу кейсів та проектної технології у підготовці майбутніх викладачів з основ технологій харчових виробництв у процесі професійно-практичної підготовки слід дотримуватися наступних педагогічних умов: 1) значущість в дослідницькому і творчому плані проблеми та її усвідомлення учасниками навчально-виховного процесу (студенти повинні усвідомлювати теоретичну і практичну значущість завдань для їх професійного зростання); 2) професійна спрямованість та реальність виконання запропонованих завдань (проекти мають бути пов'язані з майбутньою професійною діяльністю і мати практичне значення); 3) структуризація змістової частини проекту (чітке планування етапів виконання проекту); 4) самостійність студентів у виконанні проектів (важливо чітко встановити обсяг і зміст самостійної роботи кожного учасника проекту); 5) використання дослідницьких методів; 6) суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників навчально-виховного процесу; 7) ресурсно-диференційований підхід до використання проектних методик, що передбачає урахування можливостей викладача та рівня підготовленості й індивідуальних особливостей студентів; 8) адекватність системи контролю за виконанням проекту відповідно до складності завдань (форми та методи контролю повинні бути методично обґрунтованими).

Метод кейсів – це техніка навчання, що використовує реальні економічні, соціальні та бізнес ситуації. Студенти повинні проаналізувати ситуацію, визначити сутність проблеми, запропонувати основні шляхи її вирішення та обрати кращий варіант. Побудова кейсів базується на реальних фактичних матеріалах чи реальних ситуаціях, які виникають в

процесі управління. Використання кейс-методів знайшло широке застосування при вивченні управлінських дисциплін у західних країнах і набуває розповсюдження в навчальних закладах України. Кейс-метод використовується при викладанні різних дисциплін. Разом із вдосконаленням аналітичних навичок, метод ситуаційних вправ стимулює розвиток компетенцій, дозволяючи впроваджувати компетентісний підхід до підготовки фахівців у ВНЗ. Водночас кейс-методи є формою перевірки знань, що розвивають здатність відокремлювати важливе від часткового, виховують відповідальність при прийнятті рішень та формують необхідні навички в процесі навчання [4, с. 110].

Кейс-метод або метод ситуаційних вправ є інтерактивним методом навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Він сприяє розвитку винахідливості, вмінню вирішувати проблеми, розвиває здібності проводити аналіз і діагностику проблем, спілкуватися іноземною мовою.

Таким чином, ситуаційна вправа або кейс – це опис конкретної ситуації, який використовують як педагогічний інструмент, що допомагає студентам:

- глибше зрозуміти тему, розвинути уявлення;
- отримати ґрунт для перевірки теорії, дослідження ідей, виявлення закономірностей, взаємозв'язків, формулювання гіпотез;
- пробудити інтерес, підігріти цікавість, заохотити мислення та дискусію;
- отримати додаткову інформацію, поглибити знання; переконатися у поглядах;
- розвинути і застосувати аналітичне і стратегічне мислення, вміння вирішувати проблеми і робити раціональні висновки, розвинути комунікаційні навички;
- поєднати теоретичні знання з реаліями життя, перетворити абстрактні знання у цінності і вміння студента.

Під час застосування методу-кейса у процесі професійно-практичної підготовки майбутнього викладача з основ технологій харчових виробництв, студент не тільки використовує отримані знання, але й виявляє свої особисті якості, зокрема уміння працювати в групі, а також демонструє рівень бачення ситуації та рівень володіння іноземною мовою. Причому активність роботи кожного, хто навчається за цією методикою, залежить від багатьох факторів, основними з яких є кількісний і якісний склад учасників, організаційна структура підгрупи, її розміщення, загальна організація роботи з кейсом, організація обговорення результатів, підведення підсумків.

Проектна технологія є однією з інноваційних технологій навчання і виховання, яка поєднує теоретичні знання та їх практичне застосування для розв'язання конкретних життєвих чи професійних проблем [6, с. 55].

Проектна технологія або метод проектів – є основною технологією

формування ключових компетентностей студентів у процесі професійно-практичної підготовки. Основна цінність проектної технології полягає в тому, що вона орієнтує студентів на створення певного матеріального чи інтелектуального продукту, а не на просте засвоєння знань з певної теми. На шляху до мети студенти мають актуалізувати або здобувати необхідні знання, уміння, радитися з викладачем і між собою, виконувати індивідуально чи в групах пізнавальну, дослідницьку, конструкторську та іншу роботи.

В основу методу проектів покладена ідея, що відображає сутність поняття «проект», його прагматичну спрямованість на результат, який отримано при вирішенні тієї чи іншої практично чи теоретично значущої проблеми. Головним є те, що цей результат можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності. Щоб домогтися такого результату, необхідно вміти самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, використовуючи для цього знання з різних галузей, прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів розв'язання проблеми, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки [7, с. 120–121].

Проектна технологія передбачає наявність проблеми, що вимагає інтегрованих знань і дослідницького пошуку її вирішення. Результати запланованої діяльності повинні мати практичну, теоретичну, пізнавальну значимість. Головною складовою методу є самостійність студента. Дуже важливою також є структуризація змістовної частини проекту із зазначенням поетапних результатів. Використання дослідницьких підходів у проекті є свого роду наріжним каменем технології. Причому послідовність цих методів можна поставити у такий ряд: визначення проблеми (визначення завдань, які впливають із дослідження), висунення гіпотези вирішення завдань, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз одержаних даних, підбиття підсумків, коригування, висновки.

Навчальне проектування завжди орієнтоване на самостійну діяльність студентів – індивідуальну, парну, групову, яку вони виконують упродовж визначеного відрізка часу. Технологія проектування забезпечує успішне розв'язання проблеми, що передбачає, з одного боку, використання сукупності різноманітних методів і засобів навчання, а з іншого – необхідність інтегрування знань та умінь із різних сфер науки, техніки, творчості. Результати запланованої діяльності повинні мати практичну, теоретичну, пізнавальну значимість [6, с. 57–58].

Таким чином, застосування проектної технології у процесі професійно-практичної підготовки майбутніх викладачів з основ технологій харчових виробництв сприяє створенню умов для глибокого й повного засвоєння навчального матеріалу; виробленню вмінь і навичок проектування майбутньої педагогічної діяльності; розвитку гнучкості та критичності мислення, творчих і дослідницьких здібностей; підвищенню комунікативної активності, формуванню здатності до інноваційної діяльності.

Метою використання інноваційних технологій у процесі професійно-практичної підготовки викладача з основ технологій харчових виробництв було оновлення педагогічного процесу, внесення новоутворень в традиційну систему навчання, завдяки чому відбувається підвищення якості результатів навчання. Такий підхід до організації процесу професійно-практичної підготовки майбутнього викладача з основ технологій харчових виробництв допомагає створити атмосферу професійного компетентного формування, яка перетворює студента не лише в суб'єкта пізнання, але й у суб'єкта власного професійно-особистісного розвитку. При впровадженні інноваційних технологій в процес професійно-практичної підготовки майбутнього викладача з основ технологій харчових виробництв, спостерігається зростання педагогічної майстерності та фахової компетентності учасників інноваційних процесів, покращення якісних показників навчальних досягнень студентів. На рівні особистості студента відслідковується формування сучасного стилю мислення з його характерними ознаками: креативністю, системністю, гнучкістю, динамізмом, перспективністю, об'єктивністю, концептуальністю тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волкова П. Педагогіка: посібн. / П. Волкова. – К. : «Академія», 2001. – С. 575
2. Дубова Н. В. Інноваційні підходи до реалізації змісту та методів у підготовці інженерів-педагогів / Н. В. Дубова / Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 30: збірник наукових праць / за ред. проф. М.С. Корця. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 56–61
3. Енциклопедія освіти / Акад.пед.наук України; гол.ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 1040
4. Іванов С. В., Мостенська Т. Л., Федулова І. В., Рибачук-Ярова Т. В. Використання кейс-методів у навчальному процесі / Наукові праці НУХТ № 43. – 2012. – С. 107–112
5. Каньковський І. Є. Система професійної підготовки інженерів педагогів автотранспортного профілю: монографія / Ігор Євгенійович Каньковський; за ред. Н. Г. Ничкало. – Хмельницький: ФОП Цюпак А.А., 2014. – С. 562.
6. Козак Л. В. Застосування проектних технологій у підготовці майбутніх викладачів дошкільної педагогіки та психології / Л. В. Козак // Педагогічний процес: теорія і практика: Збірник наук. праць. – 2013. – Випуск 1. – С. 54–64 (0,5 друк. арк.)
7. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / С. О. Сисоєва; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К. : ВД «ЕКМО», 2011. – С. 320